

פורים, תש"ב*

(ריש מגלה) מגלה נקראת ביא' יב' יג' יד' טו' לא פחות ולא יותר. הפרזים יד', מוקפות חומה טו', והכפרים מקדימים ליום הכניסה — שאין יודעים לקרות. ובאים העירה, שא' מבני העיר יקרא לפניהם¹. ובשכר שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים הקילו², שיקראו המגילה בזמן שבאים העירה בלאה"כ למשפט³, וזהו ביא' יב' יג'⁴.
להבין כל הענין ע"ד החסידות⁵, וגם מהו ענין השכר שמספקים כו'.

ענין קריאת המגילה הוא ענין פרסומי ניסא, שלכן מבטלין ת"ת וכו' לקריאת המגלה⁶. ונס היינו הנהגה שלמע' מהטבע שאינו ע"פ השכל. וגם באדם בחייו הפרטים כן הוא, שפעל שמתנהג בדרך התומ"צ בדרך קב"ע אף שאינו ע"פ טו"ד. והנה בכלל ה' מדרי' הם: בעלי עבודה בפועל במדור"מ, במדות, בשכל, בחכ', בעצם הרצון⁷. והנה במקום שיש י' בטלנין⁸ — שכל י' כחות נפשו — בטלין ממלאכתן, שהם בביהכ"נ

(* הענינים שברשימה זו נתבארו גם במכתב רבינו בשנה שלאח"ז — "יום ה' מגילה נקראת בי"א אדר שני תשג"ה" (ושם: "שיהי' גם מעין פאָרבריינגען בימי הפורים הממששים ובאים") — נדפס באגרות-קודש ח"א ע' קח ואילך. ולשלמות הענין נעתקו כאן (בהערות שבשוה"ג) הענינים שנתבארו שם בפרטיות יותר או באופן אחר קצת.

(1) "והכפרים אינן בקיאיין לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר" (פרש"י).
(2) בגמרא שם (ב, א. ד, סע"א): "חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים", ומסקנת הגמרא (ד, ב): "לא תימא כדי שיספקו מים ומזון ("תקנתא דכרכין"), אלא אימא מפני שמוספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכין" (שכר הוא להם בשביל שהן מספקין — פרש"י).

(3) "יום כניסה, שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט, לפי שבתו דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא" (פרש"י).

(4) "יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת .. ופעמים שיום הכניסה בי"ג ופעמים שהוא בי"א .. וטפי לא משכחת לה יום הכניסה שלפני פורים מוקדם לו, דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן" (פרש"י שם).

(5) באגרות-קודש שם: "והענין בעבודת האדם ע"פ דא"ח בקצור".

(6) מגילה ג, א ובתוד"ה מבטלין. ט"ז או"ח סתרפ"ז סק"ב.

(7) וכנגד ה' מדריגות הנ"ל הם ה' הזמנים דקריאת המגילה, מי"א עד ט"ו, כדלקמן בפנים.

(8) "איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין" (מגילה פ"א מ"ב).

מצוין תמיד לתפלה (שם ה'°), התחברות עם הק'10, קורין ביד', היינו שהנהגתן למע' מטבע דיום יד' ג"כ11; י' ימים, י' טפחים, מטה, עשי' הגשמית12; מציאות13 המגלה מורה על מציאות הנס, שזהו יום יא'14. קריאת המגלה, פרסומי ניסא, למע'15 גם מטבעם הוא16 — להעיר מנסים

9) ושם: "תנא עשרה בטלנין שבבית הכנסת". ובפרש"י: "שהן בטלנין ממלאכתן .. כדי להיות מצויין בתפלה בבית הכנסת, דאמר מר במסכת ברכות (ו, ב) כיון שבא הקב"ה בבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה וכו'".

באגרות קודש שם מוסיף: "ולהעיר ג"כ מתשובת הרמב"ם פירושו בזה"*.
ושם מסיים גם הפירוש ד"עיר .. יש בה עשרה בטלנין": "נק' עיר — גדול ה' בעיר אלקינו".

10) "תפלה הוא ל' חבור כמו נפתולי נפתלתי, ובלשון המשנה התופל כלי חרס, שמתחברים במקורם .. התקשרות ודבקות הנפש בשרשה" (תו"א תרומה עט, סע"ד ואילך. ובכ"מ).

11) כלומר: הפירוש ד"קורין ביד" הוא — המשכת (קריאה מלשון המשכה) ענין הנס, הנהגה שלמעלה מהטבע, בהדרגה די"ד. וכיון שי"ד מצד עצמו הו"ע נסי (כדלקמן), נמצא, שקורין ביד" פירושו שע"י הקריאה נעשית הנהגתן (של אלה שקורין ביד) בדרגה נעלית יותר גם מהטבע דיום י"ד גופא.

ולהבין הענין דיום י"ד — מתחיל רבינו לבאר הענין די' ימים ויום י"א, כדלקמן בפנים.
12) באגרות קודש שם: "לא ירדה שכינה למטה מעשרה (סוכה ה, א) רה"ר רק עד י' (שבת ז, ב)".

13) מציאות המגלה דייקא, עוד לפני קריאת המגלה (כי קריאת המגילה היא דרגא נעלית יותר, כדלקמן בפנים).

14) שבו מתחיל ענין ומציאות המגילה, דכיון שיום זה הוא התחלת הזמן דקריאת המגילה, מובן, שבו מתחיל ענין ומציאות המגילה (עוד לפני הקריאה בפועל). — וההסברה בזה, שיו"ד ימים מורה על מציאות הטבע, ויום י"א מורה על מציאות הנס, הנהגה שלמעלה מהטבע (וימתק יותר ע"פ הידוע שמספר י"א מורה על בחי' הבל"ג — "אנת הוא חד ולא בחושבן"). אלא, שבוה גופא יש חילוק בין בני הכפרים שקורין בי"א ביי"ב וביי"ג לבני העיר שקורין ביד" ובט"ו, כדלקמן בפנים.

15) כלומר: הפעולה דקריאת המגילה, שענינה פירסומי ניסא, היא (לא רק שענין הנס, מציאות המגילה, יומשך ויתגלה בעולם, אלא יתירה מזה) דרגא נעלית יותר, עילוי והוספה בהנס (ע"ד "ארים נסי")**.

16) כלומר, למעלה גם מטבעם של בני העיר (מקום שיש י' בטלנין, שכל י' כחות נפשו

* בתשובת הרמב"ם (מכת"י, כרך א', סי' קכג — ירושלים תשי"ח) מפרש ע"פ דברי הירושלמי (מגילה פ"א ה"ו) "רב יהודה אמר כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמודנו" — "שאם תלמיד החכם עדיין מתלמד ומוסיף ולא הגיע לידי שלימות ואין תלמודו ערוך בפיו, אזי לא יימנה מכלל אלו העשרה בטלנין, לפי שאינו בטל לצרכי צבור, כאשר הוא לומד ושוקד, לפי שהוא עוסק בלמוד ובקריאתו. אבל (תלמיד חכם) כמו ר' יהודה, שאינו צריך להתלמד, ר"ל אינו צריך לעיין בספר ולהתעסק עסק גדול, הריהו יימנה מכלל העשרה בטלנין, אשר הם בטלנין לצרכי צבור, הואיל ואינו צריך לתלמודו לעסוק בו בכל עת". — ולפי' זה מודגש יותר גודל מעלת העשרה בטלנין.

** באגרות קודש שם: "וקריאת המגילה היינו פרסומי ניסא בעולם, המשכת הנהגה זו בחיי יום יום". ולא נחית לפרט העילוי שבקריאת המגילה (פרסומי ניסא) לגבי מציאות המגילה, המבואר כאן.

המלובשים בטבע, נס דפורים¹⁷, ושלמע' לגמרי מטבע¹⁸ — וביום יד¹⁹, היינו שמדו"מ מדות חו"ב כדבעי למיהוי, כל הד' מדרי²⁰, אבל²¹ בכ"ז צריך להזהר מאויב, כיון שאינו בטוח בעבודת עצם נפשו, שלכן א"י באיזה דרך מוליכין²². אבל מוקפות חומה, מקיף הרחוק ג"כ כדבעי, ה"ז קריאה בטו²³.

בטלין ממלאכתן להתחבר עם הקב"ה, שהנהגתן (כל השנה) היא למעלה מהטבע — שבוה ניתוסף עוד יותר ביום י"ד, שבו קורין המגילה, פירסומי ניסא — עילוי והוספה בהנהגה שלמעלה גם מטבעם הוא.

17 באגרות-קודש שם: "נס פורים הי' מלובש בטבע, והחילוק מבואר בדרושי פורים*, ביארה"ז ויקרא, פדה בשלום תרח"ץ. ובעבודה י"ל החילוק: עבודה שע"פ טו"ד (טבע), עבודה שהתחלתה למעלה מטו"ד בתוקף הרצון, אבל בענינים כאלו שאח"כ ממשיכים בטו"ד ע"י שהרצון מכריח את שכלו (נס המלובש בטבע), ועבודה שלמע' מטו"ד לגמרי (נס גלוי). ועיין בד"ה ועתה אם נא פ' כי תשא רע"ח שי"ל שגם בנסים שלמע' מהטבע יש מדרי' — ולהעיר מל' רו"ל נס ונסי נסין (ברכות נו, א), נס בתוך נס (שמ"ר ס"פ וארא), כשעושה בו אהרן נסים כו' שעשיתי אני — משה — בו נסים כו' שהקב"ה עושה נסים (שמ"ר ס"פ בשלח) — וי"ל דהחילוק הוא הנהגה דחי' יחידה או מס"נ דאברהם ורע"ק".

18 כוונת רבינו להביא דוגמא להעילוי דקריאת המגלה (פרסומי ניסא) לגבי מציאות המגילה (עילוי והוספה בהנס), שזהו ע"ד העילוי דנס שלמעלה לגמרי מהטבע לגבי נס המלובש בטבע (אף שכללות נס פורים הוא נס המלובש בטבע) — כי, פירסומי ניסא ענינו גילוי הנס, וזוהי המעלה דנס שלמעלה לגמרי מהטבע, לגבי נס המלובש בטבע, שהוא נס גלוי.

19 כאן מתחיל רבינו לבאר החילוק שבין יום י"ד ליום ט"ו.

20 באגרות-קודש שם: "והנה הנהגה זו דקב"ע מבלי התחשב עם הטו"ד, יכולה שתהי' בחמשה מדרי': אם רק בהנוגע להפועל ממש מחדו"מ, גם בנוגע לאהוי"ר מדות, שכל, הנחה, ומושכל ראשון שלו, עצם הרצון והנפש** .. וקורין בי"ד, היינו שהמשכת הנהגה הנס[י]ת היא בכל ד' המדרי' הראשונות הנ"ל, כיון שכולם כדבעי".

21 באגרות-קודש שם: "אבל לא בטו", כי צריך זהירות מאויב, כיון שמצד עצם הנפש, קוצש"י, א"י באיזה דרך כו".

22 באגרות-קודש שם מציין על זה: "לקו"ת קצור דולא תשבית, תפילין דמ"ע רנ"ג***.

23 באגרות-קודש שם: "שמקיף הרחוק ג"כ בשלמות אצלו — קורין בטו", קוצש"י.

* ראה תו"א מג"א צג, א ואילך. ק, א (ושם: "וע' **בזהר ר"פ ויקרא** ע"פ שאל לך אות כו', שכוונתו שהנסיים שבהתלבשות הם ע"י אות ה' אחרונה דשם הוי' .. והנסיים נגלים הם ע"י אות י' דשם הוי'". — ואולי בשייכות לזה מוסיף רבינו ומציין **לביארה"ז ויקרא** (לאדהאמ"צ סג, א), בביאור מאמר הזהר הנ"ל).

** ושם: "והם ד' אותיות שם הוי' וקוצש"י. — וידוע אשר בשמות הנה טבע ונס, מתאים לשם אלקים ושם הוי'".

*** בלקו"ת (ויקרא בהוספות נ, ד): "וומה יובן מה שאמר רבן יוחנן בן זכאי ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, אף שעסק בתורה כל ימיו, אלא שמגודל ענוותנותו מצא מקום להסתפק בעצמו בענין הבחינה שלמעלה מהחכמה שיש בנפש שהוא ספירת כתר אם המשיכה מההעלם לגילוי תמיד". ובד"ה תפילין דמארי עלמא רנ"ג (סה"מ תרנ"ג ע' רנו): "וזהו שאמר ריב"ז איני יודע לאיזה דרך מוליכין אותי, והיינו שהי' מסופק בנפשו בעבודת עצם הנשמה .. וזהו לא ידעתי נפשי .. דרש הנשמה הוא מבחי' רד"לא שזהו בחי' לא ידע ולא אתיידעא .. עד שאינו בבחי' מהות ידוע בעצמו,

אבל²⁴ כשאין י' בטלנין — שאין כל י' כחות בטלים — ה"ז כפר, והקריאה בפו"מ הוא רק ע"י בן עיר, שהוא נסיי בעצם²⁵. ולפעמים הוא ביא', נס דעשי' פו"מ מדו"מ, ביב' יצירה גם מדות, או ביג' בריאה שכל²⁶. וקורים בעיר²⁷, ששם נסיי בעצם כנ"ל. וא"ת מה שייכות להם ולבני העיר, כיון שאינם במדרי²⁸, ע"ז מפרש, שבשכר — שכר טבעי ולא סגוליי²⁹ — שמספקים כו', שמכינים ומבררים ענינים הגשמים שיהיו הענינים בערך בני העיר³⁰, ה"ה נעשים אחיהם — ל' איחוי³¹ —, כי מתעלים בני

וז"ל בדרושי מג"א דרמ"צ ח"ב (שב, ב): * : מגלה נקראת בי"א עד ט"ו היינו גילוי שם הוי' כו' ובשם הוי' ד' אותיות נמצא ביום י"ד מאיר היו"ד אך בט"ו בכרכים המוקפים חומה ובשושן מאיר ג"כ קצש"י, עכ"ל".

(24) באגרות-קודש שם: "אבל כשאין י' בטלנין, ועפמשנת"ל הענין, וא"כ הרי יש לעבודתו אחיה בטו"ד טבע ואינו תושב קבוע דעיר אלקינו, ולכן זקוק לבן עיר שיקרא לפניו המגלה המשכת הנהגה נסיית בחיי נפשו".

(25) כלומר: גם כשישנה כבר מציאות המגילה (מציאות הנס) אצל בני הכפרים (בבוא הזמן דקריאת המגילה לבני הכפרים, מיום י"א ואילך) — הרי הקריאה בפועל ממש (פירסומי ניסא, דרגא נעלית יותר בהנס) אינה יכולה להיות ע"י בני הכפרים עצמם, כי אם ע"י בן עיר דוקא, שלהיותו נסי בעצם (עשרה בטלנין, הנהגה שלמעלה מהטבע) בכחו וביכולתו להמשיך אצל בני הכפרים שתהי' אצלם בעניניהם הנהגה נסית (אלא שגם אז אינם מגיעים למעלת בן עיר, כבהערה הבאה).

(26) כלומר: הפעולה דקריאת המגילה ע"י בן עיר להמשיך הנהגה נסית בבני הכפרים יכולה להיות בג' אופנים: בי"א בי"ב ובי"ג, בנוגע לג' המדרגות דמדו"מ, מדות ושכל; עשי' יצירה בריאה (אבל לא בי"ד, בנוגע לכח החכמה, שמעלתו לגבי שאר הכחות היא כמעלת האצילות לגבי בי"ע, ועאכו"כ לא בט"ו, בנוגע לעצם הרצון).

(27) כלומר: נוסף לכך שהקריאה היא ע"י בן עיר, ה"ה גם בעיר (שבני הכפרים באים לעיר, ולא באופן שבן העיר בא להכפרים).

(28) באגרות-קודש שם: "איך אפשר שבן עיר יקרא — וימשיך — בבני הכפרים, כי מה שייכות יש ביניהם, וכידוע ריחוק הערך שבין אצ"י ובי"ע, חכ' שבנפש ושאר כחות".

(29) ראה של"ה בית אחרון (יב, א-ב). — כלומר: השייכות של בני הכפרים לבני העיר בשכר שמספקים כו', אינו באופן של שכר סגולי (שהעבודה כשלעצמה אינה שייכת אליו), אלא שכר טבעי שהוא תוצאה ומסובב מהעבודה שהיא מענין השכר, כי, ע"י העבודה שמספקים כו', מתעלים בני הכפרים למדרגת בני העיר, כדלקמן בפנים.

(30) באגרות-קודש שם מוסיף (בחצו"ג): "וכמבואר המדרי' בזה: עבד כנעני, ע"ע, אמה העברי' — ס' המצות מצות יעוד**".

(31) "פי' אחותי הוא מלשון אחוי אלכסנדרית שבגמרא שהוא מלשון חיבור שמחבר שני דברים יחד להיות לאחדים כגוף אחד ממש" (לקו"ת ר"פ בהר).

זהו יותר מענין הביטל .. כ"ע .. אוכס הוא קדם עה"ע שהוא בבחי' ביטל מ"מ ה"ה מציאות דבר .. אבל לא ידע הרי אינו בבחי' מהות ידוע כלל .. זהו לא ידעתי נפשי דשרש הנשמה הוא מבחי' לא ידע כו', זהו שנסתפק ריב"ז אם עבודתו בעצם הנשמה הי' כדבעי למהוי'.

(* נדפס גם באוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' קצ.

** (דרמ"צ פג, ב ואילך): "יש ג' מדרגות בנפש האלקית, עבד כנעני ועבד עברי ואמה העברי', שיש נשמות הנמשכים מעולם העשי' הנק' עבד כנעני, ויש הנמשכים מעולם היצ"י ונק'

הכפרים למדרי' בני העיר, והוא דוקא ביום הכניסה³², שבאים למשפט, בירור נוסף³³, שיוכלו להתאחד עמם³⁴.

— עי' במ"מ להב"י — פ' — פ"י משנה ז'³⁵.

(32) באגרות-קודש שם (לאחרי שמבאר ש"הקריאה אפשר שתחול בי"א, שיושפע שתהי' עבודתו בנוגע להפ"מ עכ"פ למע' מהט"ד, או בי"ב גם במדותיו וכו'"): "ותלוי בזה מתי חל יום הכניסה, שאז מתכנסין לעיירות למשפט, כי העלי' מבחי' בן כפר לבחי' בן עיר — אפילו לשעה — צ"ל ע"י משפט ובירור נוסף מקודם".

(33) כלומר: נוסף לזה ש"מספקים כו'", בירור ענינים הגשמיים שיהיו בערך בני העיר, ישנו בירור נוסף ביום הכניסה — שבאים למשפט. ואולי הכוונה ע"ד המבואר בדא"ח בענין בירור ראשון ובירור שני (ביטול היש וביטול במציאות) — ראה תו"א וישב כת, א"ב. ובכ"מ.

(34) באגרות-קודש שם מסיים: "ומסקנא דדינא (שם ב, א) אימתי — כל דין זה דכפרים — בזמן שהשנים כתיקונן כו'*, ויובן ע"ד המבואר בדרושי ר"ה בדא"ח בענין תק"ש ונטילת לולב בשבת בביהמ"ק ובגבולין, וזהו הואיל שמסתכלין בה — לענין אסור חמץ ג"כ, וגם אפשר שיכשלו באכילת חמץ בפסח, ובעבודה פשוטה לפי ערך כזו חייבו גם בני הכפרים לקרות בי"ד — להמשיכה בכל הצירוף קומה שלהם".

(35) באגרות-קודש שם — בהתחלת הענין: "ועי' ביאור כל משנה זו במגיד משרים להב"י פ' ויקהל". — ושם מבואר ע"פ סוד באופן אחר, שבני הכפרים "חשובים מבני העיר שבני הכפרים היו עוסקים במצות ה' יותר מבני הכרכים והעיירות, לפי שאין להם שום מלאכה כי אם בשעת הזרע והקציר בלבד, ושאר כל השנה היו פנויים לעסוק בתורה ובמצות. ואויר הכפרים הוא זך וברור ושמעתתא בעיא צלותא. ועוד, שלא יש להם חמדת מומן כמו שיש לבני כרכים. ועל כן היו פנויים לעסוק בתורה ובמצות ועל כן היו מספיקים שפע וברכה וחיים בכל העולמות. וז"ס המים והמוזן שהיו מספיקים לאחיהם כו'". ומבאר, שהקריאה בא' מג' הימים מורה על יחוד "השלשה שמות אהי"ה יהו"ה אדנ"י יחד"; וגם בנוגע לי"ד וט"ו, "סוד ימים שהלבנה מאירה בחודש", מבאר, ש"בי"ד היא במילואה והוא מעולה מיום ט"ו, כי אע"פ שביום ט"ו היא יותר מלאה, מכל מקום כיון שאז מגעת לתכלית המילוי ומאז והלאה גורע אורה, על כרחן יותר חשוב הוא יום ארבע עשר שהיא בתוקף אורה ויותר מאירה וזהר מאורה עולה והולכת כו'".

עבד עברי .. ויש הנמשכים מעולם הבריאה והם בחי' אמה העברי' .. עבד כנעני (ש)כל נפשו האלקית כמעט בגלות בנפש הבהמית זולת בחי' עשי' בפועל ממש .. עבד עברי שמבחי' יצירה היינו שמאיר בחי' מדות של הנפש אלקית בגילוי .. הגם שמ"מ לא נהפכו מדותיו .. וה"ז כמו העבד המביא כל הצטרכות בני הבית אכילה ושתיו מן השוק .. אבל הדברים שהוא מביא עדיין הם מגושמים מאד ואינם ראויים לאכילה כלל .. עד שיבשלם באש .. וזהו ע"י האמה .. אמה הוא בחי' מי שיש לו מוחין דגדלות בחי' בינה ליבא ובה הלב מבין כו'". ומסיים: "וכן בכללות העולמות כו'". (* ושם (ובפרש"י): "אימתי (הקילו חכמים על הכפרים) בזמן שהשנים כתיקונן (שהשנים מתעברות ע"פ ב"ד והחדשים המקדשין בב"ד שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הוקדש ניסן ועושין מועדים ע"פ שלוחין) וישראל שרויין על אדמתם (והשלוחין מגיעין עד הפסח לקצה ארץ ישראל). אבל בזמן הזה (שפסקו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אצלם) הואיל ומסתכלין בה (הכל צופין) למקרא מגילה ואומרים יום י"ד באדר קרינן המגילה נשאר ל' יום, וט"ו של ניסן ועושין פסח) אין קורין אותה אלא בזמנה (אם תקדים קריאתה יעשו פסח לסוף שלשים יום של קריאה, ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים של פסח).